

60 %
sysselsatt etter
15-19 år i Norge

Arbeid – mål og arena for integrering

Å gå ut i jobb, og bli integrert på arbeidsplassen, er et sentralt mål når flyktninger bosettes i norske kommuner. Yrkesdeltakelsen for flyktninger fra Afghanistan, Irak, Iran og Somalia – fire store grupper i Norge – varierer en god del, og for noen er svært lav. Ser vi på ulike sider ved dette, slik som botid og kjønn, blir bildet noe mindre dramatisk.

Å være med i arbeidslivet er et viktig element av det vide begrepet integrering. Det viktige med å være yrkesaktiv er for den enkelte mulighet for inntekt. Dette er belyst i artikkelen til Tom Kornstad om selvforsørgelse i dette nummeret av Samfunnspeilet. Samtidig er arbeidsplassen viktig fordi en der får brukt sin kompetanse og har sosial kontakt med andre.

For flyktninger (se tekstboks med definisjon) har arbeid dessuten den viktige funksjon at det gir praktisk trening i norsk. For samfunnet er sysselsetting viktig ved at det bidrar til produksjon av varer og tjenester, og gir skatteinntekter, med mindre behov for overføringer.

Sysselsetting eller arbeidsstyrke?

Ofte presenteres deltakelse i arbeidsmarkedet ved sysselsettingsprosenten. Det vil si at man ser på hvor stor andel av en gruppe i befolkningen som har lønnet arbeid eller er selvstendig næringsdrivende. Når man skal måle arbeidsmarkedsdeltakelse, er det faktisk mer vanlig å se på arbeidsstyrken. Det vil si hvor stor andel av befolkningen som har forsøkt å få arbeid og kan begynne i arbeid.

Sysselatte er de i arbeidsstyrken som har lyktes med å få arbeid, mens de arbeidsledige er de som ikke har fått ja på sine søknader om jobb. Arbeidsstyrken uttrykker altså hvor stor del av en befolkningsgruppe som tilbyr sitt arbeid overfor arbeidsgiverne. Sett i forhold til målet om integrering er det forskjell mellom dem som aktivt prøver å komme i jobb, og dem som er mindre aktive eller ikke forsøker i det hele tatt.

Å fange opp arbeidsledighet

For flyktninger og andre innvandrere må man i dag i hovedsak anvende offentlige registre for å finne tall for sysselatte og arbeidsledige. For sysselatte gir det brukbare data, mens det for arbeidsledige innebærer at tallet blir noe undervurdert. Man får blant annet ikke med seg dem som søker arbeid uten å registrere seg hos NAV.

Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), en intervjuundersøkelse som Statistisk sentralbyrå gjennomfører, fanger opp den samlede ledigheten. Ulempen ved denne er at den har en viss skjevhet som følge av høyt frafall blant enkelte innvandrergupper, og dessuten har den for lite utvalg til å se på flyktninger fra enkeltland, slik som i denne artikkelen. Vi tror likevel at bruk av register-tall for ledige for de aktuelle fire landene betyr lite for sammenlignbarheten dem imellom.

I tillegg til tall for registrerte ledige, har NAV tall for personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak. Dette er også personer som søker jobb. Strengt tatt burde de vært holdt utenfor, siden de i teorien allerede er regnet med i sysselsettingsprosenten, men andelen på slike tiltak er liten, og betyr lite for

Helge Nome Næsheim
er samfunnsøkonom og senior-rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Avdeling for økonomi-, energi- og miljøstatistikk.
(helge.nome.naesheim@ssb.no)

sammenligningen mellom gruppene. De tallene som brukes i artikkelen, er i all hovedsak hentet fra rapporten «Flyktninger og arbeidsmarkedet, 4. kvartal 2012» (Olsen 2014).

Flere år i Norge - flere i jobb

Flyktninger fra Somalia har den klart minste andelen sysselsatte, mens Iran har den klart største andelen blant de fire gruppene flyktninger vi ser på, viser tall for 2012 (figur 1). Når vi legger til personer som omtales som bruttoledige (registrerte ledige pluss de som er på arbeidsmarkedstiltak), ser vi at forskjellen blir en god del mindre. De med minst andel i arbeid er de som har høyest bruttoledighet.

Mye av dette henger sammen med at de fire gruppene av flyktninger vi ser på, har svært ulik botid i Norge. Flyktninger fra Somalia og Afghanistan har en

tre ganger så stor andel, med botid under fire år jamført med Iran. Den første perioden flyktninger bosettes, går mye av tiden med til å delta på introduksjonsordningen, deretter vil mange begynne å søke etter arbeid. Andelen bruttoledige fra Somalia i 2012 var derfor 10 prosent, mens den for dem fra Iran var 6 prosent.

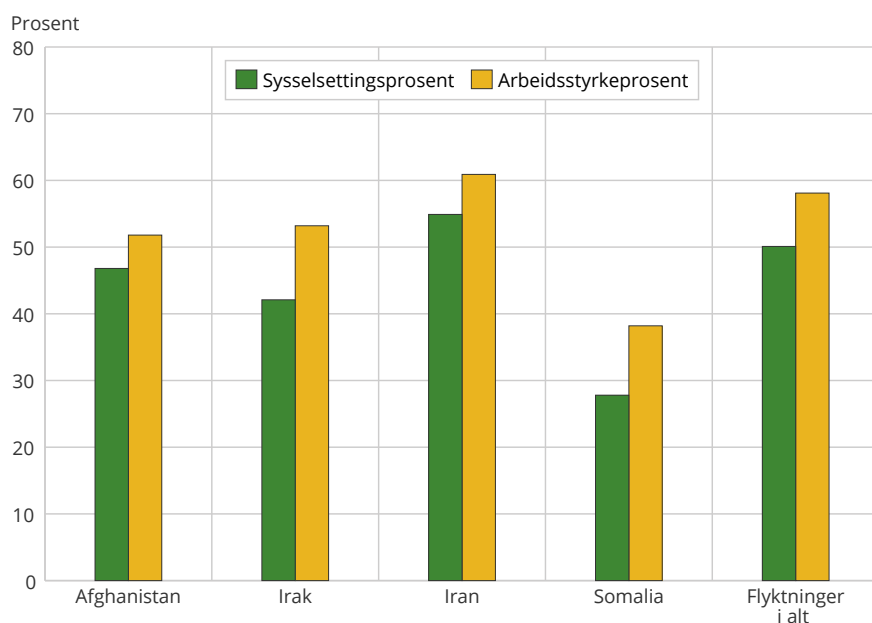
Generelt vet vi at andelen av flyktninger som er i arbeid, varierer med antall år de har vært bosatt i Norge. Figur 2 viser hvordan det i 2012 varierte med botid for de fire gruppene etter landbakgrunn og flyktninger totalt.

Ulikt for kvinner og menn

Etter de første etableringsårene øker andelen i jobb markert, før den så flater ut. Her er det imidlertid klare forskjeller mellom kvinner og menn – som vi kommer til nedenfor. For dem med svært lang botid faller arbeidsmarkedsdeltakelsen igjen, men det skyldes da ofte at mange vil komme opp i en alder hvor en del havner på uføretrygd og etter hvert begynner å pensjonere seg.

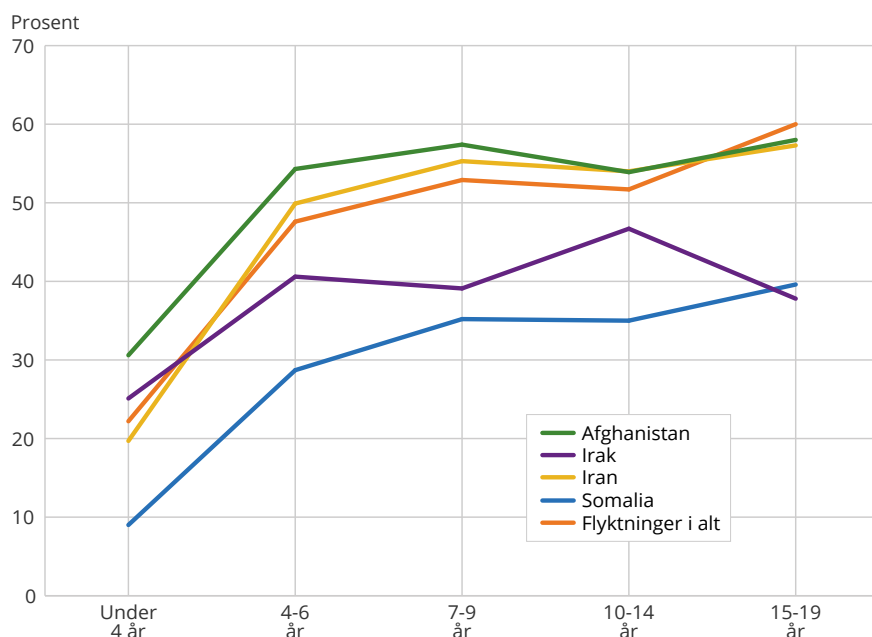
For alle er sysselsettingen naturlig nok svært lav de første fire årene i Norge, slik figur 2 viser. Fordi de fire gruppene i 2012 hadde svært ulik andel med så kort botid, forklarer dette i seg selv mye av den store forskjellen i den samlede sysselsettingsprosenten. I 2012 hadde 28 prosent av flyktninger fra Somalia bodd i Norge kortere enn fire år, mens for Iran var andelen 10 prosent. Forskjellen i sysselsettingsprosent mellom flyktninger fra Somalia og Iran var 27 prosentpoeng når vi ser på alle uansett botid. Ser vi på hvert

Figur 1. Sysselsetting og arbeidsstyrke for flyktninger 15-74 år fra fire utvalgte land. 2012

Kilde: Registerbaserte statistikker over sysselsatte, arbeidsledige og deltakere på tiltak, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Sysselsetting for flyktninger etter botid og landbakgrunn. 2012

Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

av botidsintervallene i figuren, er forskjellen fortsatt stor, men nå redusert til rundt 20 prosentpoeng.

Kvinner bruker lengre tid, men når samme nivå som menn

Det er store forskjeller mellom menn og kvinner, både i sysselsettningsnivå i 2012 og utvikling i andelen sysselsatte etter botid (se figur 3 og 4).

Felles for alle de fire flyktninggruppene er at andelen sysselsatte menn stiger svært raskt de første årene i Norge, for så å flate ut etter 6–7 år (figur 3). For kvinner er andelen klart mindre enn for menn den første perioden, men stiger så jevnt utover fra periode til periode (figur 4). Det betyr også at kjønnsforskjellene utjevnes markert over tid. Kvinner fra Somalia med over 20 års botid ender opp med en noe høyere sysselsettningsprosent enn menn.

Nytt prosjekt vil gi et mer nyansert bilde

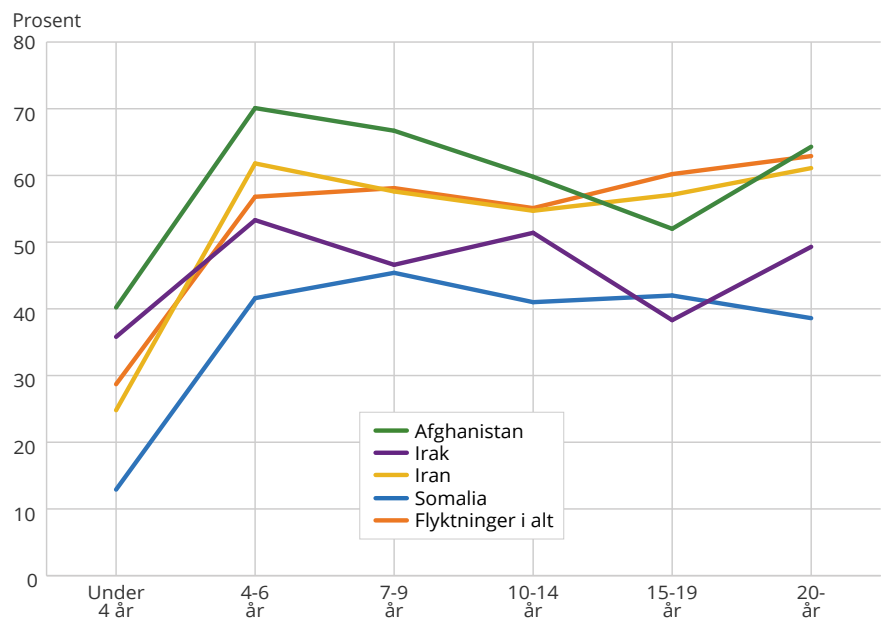
Noe som kan tenkes å bidra til å forklare forskjellene mellom de fire gruppene flyktninger, og mellom kvinner og menn, er alder. Vi har ikke dette materialet tilgjengelig til denne artikkelen, men i et pågående prosjekt i Statistisk sentralbyrå (SSB) vil også dette bli trukket inn. Prosjektet, som skal munne ut i en rapport i 2017, følger flyktninger fra de samme fire landene, men i dette tilfellet dem som ble bosatt 2001–2002. Det vil si at vi følger samme flyktningkohort over tid, uten forskjell i botid.

Vi tar også hensyn til aldersfordelingen når vi kartlegger variasjoner i hvor raskt integreringen på arbeidsmarkedet går etter landbakgrunn, om det flater ut på ulike nivåer, og om det så faller igjen etter et likt mønster. Hovedformålet med prosjektet er å utvikle et generelt opplegg til hvordan data best kan utnyttes og tilrettelegges for å følge integreringen av nye flyktningkohorter i arbeidsmarkedet.

Utdanning først, så jobb?

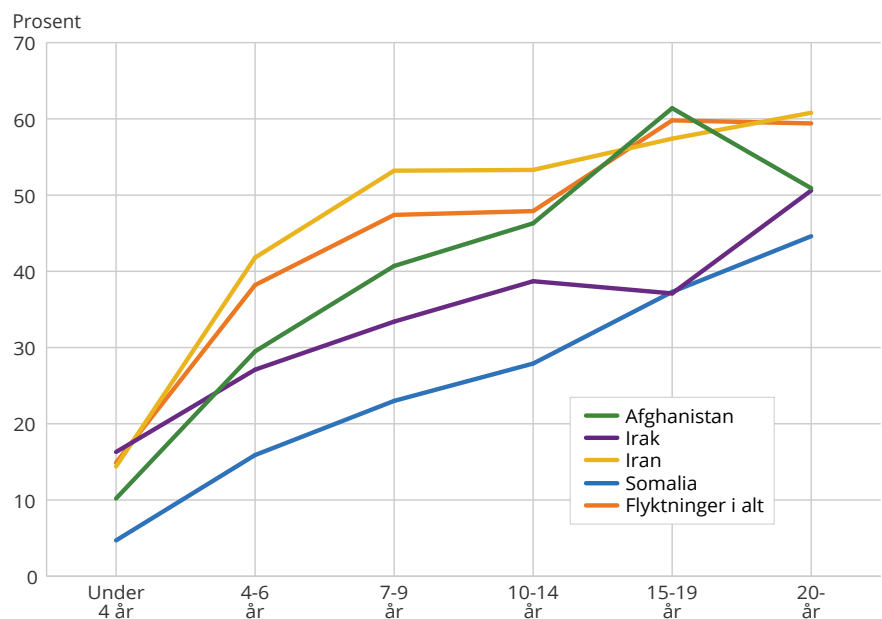
Som nevnt over vil alder, i tillegg til antall år i Norge, bety mye for å ha en jobb å gå til. Alder er selvsagt ikke bare av betydning for flyktninger. For den delen av befolkningen i Norge som ikke er innvandrere, er også arbeid svært sterkt knyttet til alder. Arbeidsmarkedsstatistikken starter med dem i alderen 15 år, og for de aller yngste vil det å være under utdanning nærmest være en nødvendig aktivitet for å få jobb. Etter videregående utdanning er det

Figur 3. Sysselsetting for flyktninger fra utvalgte land, etter botid og landbakgrunn. Menn. 2012

Kilde: Registerbasert sysselsettningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 4. Sysselsetting for flyktninger fra utvalgte land, etter botid og landbakgrunn. Kvinner. 2012

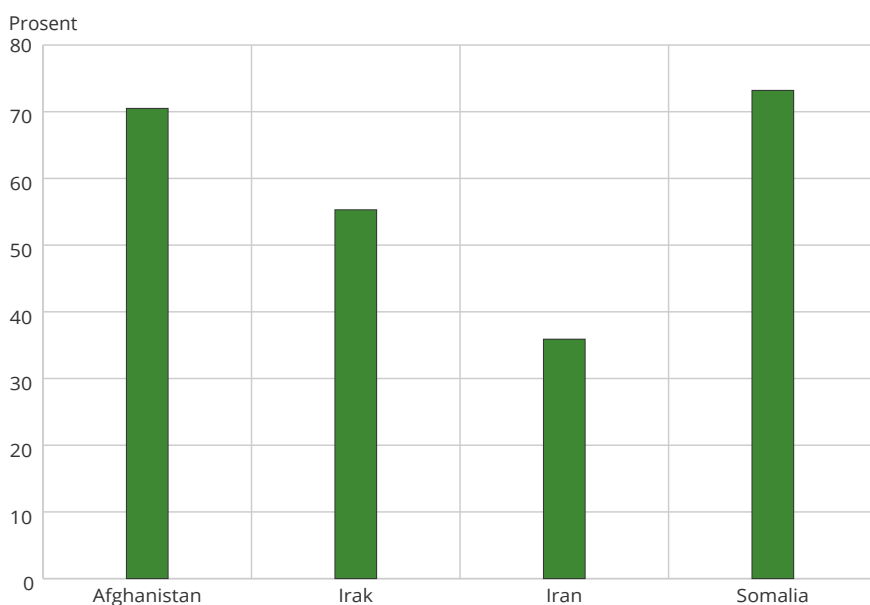
Kilde: Registerbasert sysselsettningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

å ta utdanning framfor å arbeide heller ikke å anse som noen ulempe, snarere er det en fordel.

Det er altså ikke noe problem for integreringen at flyktninger er i utdanning framfor å jobbe. I stedet vil det øke muligheten for å få jobb. For flyktninger er ikke sammenheng mellom alder og utdanningsaktivitet like sterk som i befolkningen ellers. Mange voksne flyktninger kommer til Norge med lite utdanning, og da vil det å ta utdanning de første årene i Norge være en god og ofte nødvendig aktivitet for senere å kunne få jobb.

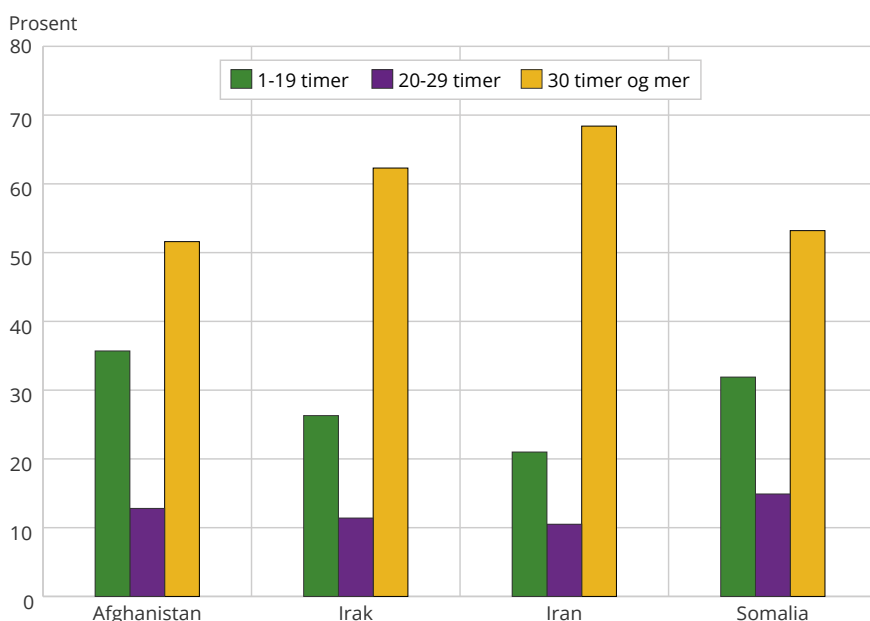
SSB mangler i dag individdata om voksne som er i grunnskoleutdanning. Vi har derfor ikke data for alle flyktninger som deltar i utdanningsaktivitet. Det vil da særlig slå ut for landene der andelen uten eller med svært lav utdanning er størst.

Figur 5. Andel flyktninger 15–74 år med ingen eller kun obligatorisk utdanning, etter landbakgrunn. 2012

Kilde: Olsen (2014), Statistisk sentralbyrå.

Figur 6. Sysselsatte flyktninger etter avtalt arbeidstid per uke i hovedjobben og landbakgrunn. 2012

Kilde: Olsen (2014), Statistisk sentralbyrå.

Figur 5 viser andelen personer som enten ikke har fullført eller bare har fullført grunnskoleutdanning, og regnet av dem som det finnes utdanningsdata om. (I tillegg er det relativt mange vi ikke har utdanningsopplysninger om.) Denne andelen er størst for Somalia og Afghanistan, landbakgrunn der utdanningsnivået er lavest for dem med oppgitt utdanning.

Det pågående prosjektet hvor vi følger flyktningkohorter fra 2001–2002, indikerer at det blant de som har uoppgitt utdanning, er en større andel med videregående eller høyere utdanning blant afghanere enn blant somaliere.

Utdanning flyktningene har fra hjemlandet presenteres nærmere i artikkelen til Hanne K. Bjugstad og Anne Marie Holseter i dette nummeret av Samfunnsspeilet.

Sysselsatt – i hvor mange timer?

Så langt har vi sett på integrering i arbeidsmarkedet/utdanning ut fra om flyktningene deltar eller ikke. For sysselsetting kan dette utdypes ved å se på arbeidstiden.

Sysselsatte flyktninger fra Somalia og Afghanistan peker seg ut med størst andel som har avtalt arbeidstid under 20 timer (se figur 6). Noe av forklaringen kan være at flere av de sysselsatte fra disse landene er under utdanning, og at arbeid er noe de har ved siden av. Det at flyktning-

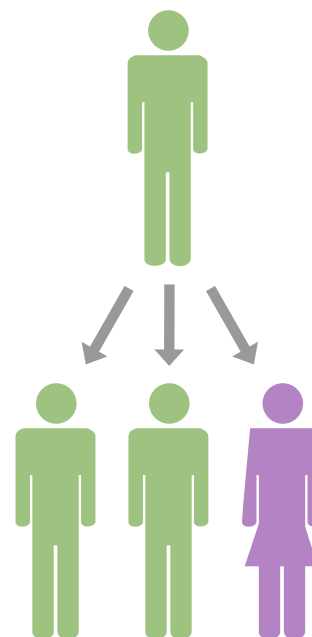
ger fra disse landene er registrert med lavere utdanningsnivå enn de andre, støtter opp under en slik antakelse.

En annen mulig forklaring er at flyktninger fra disse landene i større grad enn andre har en tilknytning til arbeidslivet i form av å ha flere småjobber. Hovedjobben kommer derfor ut med et lavt timetall.

Forskjellen mindre enn antatt

Forskjellen i integrering i arbeidsmarkedet mellom flyktninger fra Afghanistan, Irak, Iran og Somalia blir en god del mindre når vi tar hensyn til ulik botid. Holder vi dem med kortest botid utenfor, blir også forskjellen i andel sysselsatte en god del mindre når vi sammenligner med befolkningen som helhet. For flyktninger fra Iran som har svært få med kort botid, betyr dette lite, men det er da også den gruppen etter landbakgrunn med størst andel sysselsatte av de fire gruppene.

Felles for alle de fire landene er at mennene kommer raskere i arbeid enn kvinnene, men at forskjellene utlignes med økt botid. Å delta i utdanning bør betraktes som en naturlig vei til arbeid også for flyktninger, og da særlig for dem med få år på skole hjemme fra.

Begreper

Innvandrere

Innvandrere: personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre.

Norskfødte med innvandrerforeldre: født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, har fire utenlandsfødte besteforeldre. Samlet blir disse to gruppene ofte omtalt som personer med innvandrerbakgrunn.

Flyktninger og familieinnvandrede til disse

Flyktning: en person som har fått oppholdstillatelse etter søknad om beskyttelse (asyl). Brukes om dem som har fått tillatelse på humanitært grunnlag, beskyttelse, kollektiv beskyttelse, eller som overføringsflyktning.

Opphold på humanitært grunnlag gis til personer som har behov for beskyttelse eller er i en sårbar posisjon.

Overføringsflyktning: en person som befinner seg utenfor hjemlandet, og overføres til et tredje land etter et organisert vedtak, vanligvis i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger.

Kollektiv beskyttelse omfatter krigsflyktninger med familier (i Norge hovedsakelig fra Bosnia-Hercegovina).

Primærflyktning: en person med innvilget asyl eller opphold på humanitært grunnlag, overføringsflyktning, eller som tilhører en gruppe med kollektiv beskyttelse.

Sekundærflyktning/familieinnvandrer: en person som har et familiemedlem (referanseperson) i mottakslandet og får derfor innvilget oppholdstillatelse. Omfatter gjenforening, utvidelse/etablering, medfølgning (kommer sammen med en annen familieinnvandrer), tilknytning og uspesifiserte familiegrunner.

Personer med flyktningbakgrunn: flyktninger og familieinnvandrede til disse (primærflyktninger og sekundærflyktninger samlet).

Ikke inkludert: Asylsøkere som venter på en avgjørelse om beskyttelse (asyl) og opphold i landet, er ikke inkludert blant personer med flyktningbakgrunn.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Litteraturliste

Olsen, Bjørn. (2014). Flyktninger og arbeidsmarkedet, 4.kvartal 2012. (Rapporter 2014/6). <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/flyktninger-og-arbeidsmarkedet-4-kvartal-2012>